

139

9290) kütüphanenin kıymetli ve nâdir eserlerinin muhafaza edildiği müzesindir. Sayfa numaraları düzenli olmayan (meselâ 160'tan 321'e, 625'ten 1000'e atlanmış) ve 6, 18-20, 223, 268, 301-303, 320-321, 347, 357. sayfaları boş olan nüsha, İbnülemin Mahmud Kemal tarafından Yıldız Sarayı evrakı içinde bulunan bazı formların ciltlenmesiyle meydana gelmiştir.

İsmet Efendi'nin dili sade ve açıktır. İfa-desinin diğer bir özelliği, günümüz ansiklopedik madde yazımı anlayışına uygun olarak biyografisi verilen her şahıs için takdim cümlesine benzer kısa tanıtım cümlecisi koymuş olmasıdır. Bu cümleciklerin genellikle o şahsın aslı görevini belirttiği dikkati çekmektedir. Bir başlık altında asıl biyografi sahibinin dedesinden, babasından, hatta oğullarından da uzunca bahsedilmesi eserin bir başka özelliğidir.

Tekmiletü's-Şekâik, Ahmed Tevhîd Efendi tarafından *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*'nda kısmen yayımlanmış (XV/12 [89] [1341/1925], s. 391-394; XVI/13 [90] [1926], s. 50-59; XVI/14 [91] [1926], s. 103-116; XVI/15 [92] [1926], s. 160-164), fakat muhtemelen Ali Canip'in (Yöntem) bir tenkit yazısı dolayısıyla sonu gelmemiştir. Bu basılmış kısımda altmış beş kişinin biyografisi vardır. Eserin faksimile neşri indeksle birlikte, *Şekâik-i Nu'mâniyye ve Zeyilleri* ana başlığı altında bu külliyyatın beşinci kitabı olarak Abdülkadir Özcan tarafından gerçekleştirilmiştir (İstanbul 1989).

İsmet Efendi'nin diğer biyografik çalışmaları da yine daha önce yazılmış önemli eserlerin zeyli durumundadır. Şeyhülislâm Ebûishakzâde Esad Efendi'nin *Atrabü'l-âsar*'ı ile Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'nin *Tuhfe-i Hattatın* adlı eserini 1314 (1896) yılına kadar getirmiş, ancak her iki zeyil de Fındıklı yan-ğınının yanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İsmet, *Tekmiletü's-Şekâik*, s. V-VII; ayrıca bk. tür.yer.; İbnülemin, *Kemâlû'l-İsme*, İstanbul 1328; a.m.f., *Son Asır Türk Şairleri*, III, 109; *Osmanlı Müellifleri*, III, 109; Babinger (Üçok), s. 416-417; Ahmed Tevhîd, "Tekmiletü's-Şakâik fi hakkı ehli'l-hakâik, Şeyhi'nin Zeyli", *TTEM*, XV/12 (89) [1341/1925], s. 391; Behcet Gönül, "İstanbul Kütüphanelerinde al-Şakâ'ik al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri", *TM*, VII-VIII/2 (1945), s. 168; Cengiz Orhonlu, "Fındıklı Semti-nin Tarihi Hakkında Bir Araştırma", *TD*, sy. 11-12 (1955), s. 68.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

İSMET HÂTUN

(عصمت خاتون)

İsmetüddin Âmine bint Üner
ed-Dimaşkiyye
(ö. 581/1186)

Nüreddin Mahmud Zengî
ve daha sonra Selâhaddin-i Eyyûbî ile
evlenen hanım.

Dimaşk nâibi Muînüddin Üner'in kızıdır. 541 (1147) yılında Nüreddin Mahmud Zengî ile evlendi ve bu evlilikten bir kızıyla iki oğlu dünyaya geldi. Nüreddin Zengî vefat edince (569/1174) yerine on bir yaşındaki oğlu el-Melikü's-Sâlih İsmâ-il geçti. Selâhaddin-i Eyyûbî bölgeyi hâkimiyeti altına aldıktan sonra İsmet Hâtun'la evlenmek istedi ve Şâfiî fakihî Şerefeddin İbn Ebû Asrûn ile İsmet Hâtun'un kardeşi Emîr Sa'deddin Mes'ûd b. Üner'in de hazır bulunduğu bir mecliste nikâh kıydırdı (Safer 572/Ağustos 1176). İsmet Hâtun, Dimaşk'ta çıkan ve pek çok kişinin ölümüne sebep olan veba salgını sonucu öldü (Zilkade 581/Şubat 1186) ve Kâsiyûn dağı eteklerinde kendi yaptırdığı türbeye defnedildi.

İbn Kesîr, hayır sever bir kadın olan İsmet Hâtun'un aynı zamanda ibadete çok düşkün olduğunu ve geceleyin uyanamayıp teheccüt namazını kılamadığında çok üzülüğünü, bu sebeple Nüreddin Zengî'nin gece namazı kılmak isteyenleri uyandırmak için davul çalınmasını emrettiğini kaydeder (*el-Bidâye*, XII, 279).

İsmet Hâtun'un çok sayıda vakfı bulunduğu bildirilmektedir. 573 (1177) yılında Dimaşk'ta Hacerüzzeheb mahallesinde inşa ettirdiği el-Medresetü'l-Hâtûniyye el-Cevvâniyye, genellikle Hanefî fakihlerinin ders verdiği bir ilim merkezi olarak uzun yıllar hizmet görmüştür. Bu medreseye kardeşi Emîr Sa'deddin Mes'ûd vakıflar tahsis etmiş, idaresini İsmet Hâtun'a ve onun soyundan gelenlere bırakmıştır. İsmet Hâtun ayrıca birçok medreseyi tahsis ettiği vakıflarla desteklemiştir. Nüreddin Zengî tarafından Dimaşk'ta yaptırılan dârülhadis de bunlar arasında yer almaktadır (Elisséeff, III, 763). Ancak Hâtûniyye el-Berrâniye Medresesi'nin yanlışlıkla İsmet Hâtun'a nisbet edildiği, burayı aslında Zümrüd Hâtun bint Çavlı'nın vakfettiği rivayet edilmektedir (İbn Kesîr, XII, 318). İsmet Hâtun ayrıca biri Halep, diğeri Dimaşk'ta Banyas nehri kıyısında iki hankah yaptırmış, Dimaşk'ta 578 (1182-83) yılında inşa ettirdiği

hankah Hankâhü'l-Hâtûniyye (Hankâhü's-Sit Ümmi'l-Melikî's-Sâlih) adıyla tanınmıştır.

Nüreddin Zengî'nin yerine geçen oğlu el-Melikü's-Sâlih İsmâil henüz çocuk yaşta olduğu için annesinin etkisi altında kalmış, bu da İsmet Hâtun'un siyasete karışmasına yol açmıştır. Onun Selâhaddin-i Eyyûbî ile evlenmesi, Haçlılar'a karşı mücadele veren müslümanlar arasındaki birliğin sağlanmasında önemli rol oynamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Adîm, *Zübdetü'l-haleb*, III, 20; Ebû Şâ-me, *Kitâbü'r-Ravzateyn* (nşr. İbrâhim ez-Zeybek), Beyrut 1997, I, 34; II, 431-432; III, 243-244, 247-248; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XII, 279, 295, 317-318; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, I, 507-511; Ömer Rıza Kehhâle, *A'lâmü'n-nisâ*, Dimaşk 1959, III, 285-286; N. Elisséeff, *Nûr ad-Dîn*, Damas 1967, III, 763, 769; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyûbiler Devleti*, İstanbul 1983, s. 207, 243, 261, 265; Mahmûd Fâyiz İbrâhim es-Sertâvî, *Nûrûddin Zenkî fi'l-ede-bi'l-'Arabî fi 'aşri'l-hurûbî's-Salibiyye*, Amman 1990, s. 49-51; Bahattin Kök, *Nureddin Mahmud Bin Zengî ve İslâm Kurumları Tarihindeki Yeri*, İstanbul 1992, s. 187, 193.

HİLAL GÖRGÜN

İSMETİ, Mehmed

(ö. 1076/1665)

Divan şairi,
müderres ve kazasker.

İstanbul'da 1020-1022 (1611-1613) yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. Birgivi Mehmed Efendi'nin torunu ve Şeyh Fazlullah Efendi'nin oğludur. Nesiller boyu şeyh, kadı ve âlim yetiştirmiş olan ailesinin zengin ilim ve kültür ortamından faydalanan İsmetî, daha öğrenim yıllarında Şeyhülislâm Zekeriyâzâde Yahyâ Efendi'nin ilk meşihatinde hizmetinde bulunup onun hususi işlerini görmek suretiyle takdimleri kazandı. Döneminin önde gelen âlimlerinden iyi bir öğrenim gördükten sonra tadrîs hayatına başladı. Safâyî'nin nakline göre pek uzun sürmeyen bu ilk müderresliğinde bazı cahillerin kendisine üstünlük taslamalarından gönlü kırılarak mesleğini bıraktı ve Yenikapı Mevlevihânesi şeyhlerinden Ahmed Toganî Dede'ye intisap etti. Hâmisi Yahyâ Efendi'nin ikinci defa şeyhülislâm olması üzerine tekrar müderresliğe döndü. Sıra-sıyla Zekeriyâ Efendi, Siyavuş Paşa, Sahn, Kalenderhâne, Vâlide Sultan medreselerinde müderreslik yaptı (1627-1638).